

KARACAOĞLAN'IN BAZI ŞİİRLERİNDE ÖLÜM İMGESİ

Death Images in Some Poems of Karacaoğlan

L'image de la mort dans quelques poèmes de Karacaoğlan

Yard. Doç. Dr. Hülya ÇEVİRME*

ÖZET

Bu makale, Karacaoğlan'ın şiirlerinde, "ölüm" imgesini hangi anlam veya anlamlarda kullandığını dilbilimsel bir bakış açısıyla incelemektedir. Ölüm kavramı, Karacaoğlan için yaşamın karşıtı, yaşamın sonu değil; yaşam içinde bir durumdur.

Anahtar Kelimeler

Karacaoğlan, Ölüm, Dilbilim

ABSTRACT

This article studies how Karacaoğlan uses death image in what meaning or meanings in his poems with a linguistical point of view. Death concept is not the apposite of life, not the end of the life; it is a situation in the life itself for Karacaoğlan.

Key Words

Karacaoğlan, Death, Linguistic

Dilbilimde anlam kavramı ve terimi tartışmalıdır. Birçok dilbilimci, dilde bir Göstergenin tek bir kavramı yansıtmaması, değişik durumlarda çok çeşitli kullanımların bulunması gerçeğine dayanarak "dilde anlam değil, kullanım vardır." demektedir. Göstergeler dil düzeni içinde anlam açısından taşıdığı bütün değerlerin temel anlamıyla birlikte yan anlamların dinleyende okuyanda, çağrıştırdığı başka kavramların tümünü içine alır. Buna aynı kavramın "anlam çerçevesi" denir.

Şairler göstergelere ayrı anlamlar yüklerler. Kişisel kullanımları çerçevesinde, yan anlamları aşarak, göstergeye keyfi anlamlar yüklerler. Ayrıca onlar herkeste oluşan ortak duygu değerinin dışına da çıkarlar (Aksan 1995:73). Bir göstergenin düz anlamı dışındaki her türlü anlamı onu yan almalıdır. Dilbilimsel tanımla yan anlam, gösteren ve gösterilenden oluşan bir gösterge, bir başka göstergenin gösteren kısmını oluşturması durumudur. Bu durumu şöyle açıklayabiliriz. "Güvercin" göstergesinin doğal dilde kullanıldığı

biçimiyle bir gösteren ve bir gösterilene vardır. Ancak bu gösterge bir başka göstergenin göstereni olur. "Güvercin"inin gösterilen kısmı "barış" olacaktır (Aksan 1995:233).

Şiirde özenli bir sözcük seçimi vardır. Sözcüklerin karşıtlıklarından, uzak-yakın çağrışımlarından yararlanır. Uzak çağrışımlar ya da uzak kavram bağıntıları, şiirsel anlatım biçiminde göstergelerle yansıtılmaya çalışılır (Günay 2001:218).

Bu belirlemelerin ışığı altında Karacaoğlan'ın koşmalarında "ölüm" imgesinin hangi göstergeli veya göstergeleri kapsadığını araştırmaya çalışacağız.

Senin aşıkların gülmez dediler
Ağlayıp yaşımı silmez dediler
Seni bir kez saran ölmez dediler
Gerçek mi efendim sormaya geldim
(Kudret 1985)

Ölüm: sevgiliye ulaşmanın verdiği
sonsuz mutluluk

.....
Dilber at kolların dola boynuma
Ölüm endişesi gelmez aynıma

* Atatürk Üniversitesi, Ağrı Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

Ölüm: sevgiliyle beraberliğin ölüm kaygısını gidermesi, sevgiliyle birlikte olmanın verdiği haz.

Döner güzelliğin halka bildirir
Kamer pınarından kabın doldurur
Eşşe yürüyüşünde beni öldürür
Sevmeli Cennetin boyları güzel
Ölüm: hayran olmak

Karacaoğlan der ki konup göçmedim
Ak göksün düğmelerin açmadım
Fırsat elde iken alıp kaçmadım
Öldürmeli beni doğmeli güzel
Ölüm: fırsatı elden kaçırmanın verdiği üzüntü

Ala gözlerine kurban olduğum
May edip aleme bildirme beni
Açıp ak gerdanı durma karşımda
Ecelden evvel öldürme beni
Ölüm: sırrın açıklanması, sevgilinin güzelliğinin bıraktığı hayranlık

Aladır gözlerin karadır kaşın
Aradım cihanı bulunmaz eşin
Yaylanın karından beyazdır döşün
Uzandı üstüne ölesim geldi
Ölüm: sevgilinin güzelliği karşısında büyülenmek ve sevgiliyle birlikte olma arzusu, sevgiliyle birlikte olmanın verdiği haz.

Ak göğsün arası zemzem pınarı
İçsem öldürürler içmesem öldüm
Bacaya koymuşlar demir kasayı
Baksam öldürürler bakmasam öldüm
Güzel sevme derler nasıl sevmeyim
Sevsem öldürürler sevmesem öldüm
Ölüm: kararsızlık, seçeneksizlik, ne yapacağını bilememek, arzu ve isteğin önüne geçememek

Dinleyin bir güzeli met edeyim
Yiğide nispetle yürüyüşünün
Can feda ederim şöyle sunaya
.....

Ölüm: sevgilinin güzellikte ölçsüz olduğunu belirtmek, bu güzelliğe ulaşmak yolunda her türlü sıkıntıyı göze almak.

Karacaoğlan'ın şiirlerinin yüzyıllar boyunca unutulmamasının yalnızca, yaşadığı tarihsel döneminde kalmamasının

nedeni "estetik bir kod" yaratabilen bir sanatçı olmasından kaynaklanır.

Halk şairleri seslendikleri halkın doğal dilinden yola çıkarlar ve halkla birlikte ortak bir " kod " oluştururlar. Çağdaş Dilbilimin kurucusu ve yapısal dilbiliminin öncüsü F. De Saussure'e göre dil; birey üstü bir dizgedir, bir soyutlamadır. Yani bütün toplumu ilgilendiren bir dizgenin var olmasıyla insanlar arasında bir bildirişim kurar. Dil toplumsaldır. Ancak söz bireyseldir, bireysel söz çok sayıda değişiklik gösteren bir olgudur. Karacaoğlan dil ve söz arasındaki sözleşmeyi çok iyi kurduğu için halk şiirinde özel bir konumdadır (Rifat 1990:16).

Ölmek, ölüm; yaşamasız olmak, canını yitirmek, can vermek, yaşamın kesin olarak sona ermesi durumu anlamlarına gelir (Demiray 1994:634). Karacaoğlan yukarıdaki dörtlüklerinde ölüm imgesine sözlük anlamı dışında, oluşturduğu anlam evreninde, yukarıda belirlediğimiz anlamları yüklemiştir. Bu anlamlar halk arasında da kullanılmaktadır. Bir halk şairi olarak Karacaoğlanın yaptığı bu ortak anlamları kendi şiir diline yansıtmış olması ve bu kullanımda ısrarcı olmasıdır. Karacaoğlan bir yaşam şairidir. Gösterdiğimiz dizelerde de ölüm temel anlamında kullanılmamıştır. Ölüm Karacaoğlan'da yaşamın karşısı, yaşamın sonu değil; yaşam içinde bir durumdur. Genel olarak sevgilinin elde edilmesinden kaynaklanan mutluluk, onun güzelliği karşısında büyülenme durumu, sevgiliye ulaşamamanın verdiği acı, sevgiliyle birlikte olmanın verdiği haz kararsızlık anlam çerçevesinde özetlenebilir.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan: 1995. Şiir Dili ve Türk Şiir Dili Yayınları, Ankara.
GÜNAY, Doğan: 2001. Metin Bilgisi, Multilingual, İstanbul.
KUDRET, Cevdet: 1985. Halk Şiirinde Üç Büyüklükler, Karacaoğlan, İnkılap Kitapevi, İstanbul.
RIFAT, Mehmet: 1990. Dilbilim ve Göstergibilimin Çağdaş Kuramları, Düzlem Yayınları, İstanbul.
DEMİRAY, Kemal: 1994. Temel Türkçe Sözlük, İnkılap Kitapevi, İstanbul.